

Οι προεδρικές αποτύπωσαν την απαξίωση

ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΤΟΥΜΑΖΟΣ: Δεν έχουμε πολιτική και οικονομική κρίση, αλλά κοινωνική κι αν δεν αλλάξουμε δεν έχουμε μέλλον

Η λύση στα σημερινά αδιέξοδα θα επέλθει μέσα από μια επανάσταση όσον αφορά την ικανότητά μας να αλλάξουμε ως άτομα, δηλώνει ο εκτελεστικός πρόεδρος της εταιρείας ερευνών R.A.I. Ολύμπιος Τουμάζος. Επισημαίνει πως το σύστημα της μεσοπρόθεσμης ανάπτυξης είναι ο κύριος εκθροιστής της αξιοπρέπειας μας και τονίζει πως αν δεν έχουμε τους νέους, έχουμε τελειώσει ως κοινωνία. Αναλύοντας την πρόσφατη μαζική αποτυχία των δημοσκοπήσεων εξόδου, ισχυρίζεται πως αν υπήρχαν οι σωστοί έλεγχοι, η σωστή στελέχωση και ακολουθούσαν οι σωστοί κανόνες όσον αφορά την εργασία κατά τη διάρκεια της ημέρας, δεν θα είχαμε αυτό το αποτέλεσμα.

-Τι δείχνει η ανάλυση των προεδρικών εκλογών;
Το αποτέλεσμα ήταν προδιαγεγραμμένο, δεν υπήρξε εκπλήξη. Μια μικρή εκπλήξη ήταν το γεγονός ότι ενώ στην αρχή έδειχναν οι δημοσκοπήσεις ότι θα αντλούσαν ψήφους για να έχουν ένα σημαντικό ποσοστό της τάξης συν 5%, τελικά ξεφούσκωσαν και έδειξαν ότι ήταν περισσότερο ψήφος διαμαρτυρίας. Το πιο σημαντικό στοιχείο αυτών των εκλογών είναι η αποτύπωση της απαξίωσης του πολιτικού συστήματος μέσα από την αυξημένη αποχή. Τα τελευταία 10 χρόνια βλέπουμε αύξηση της αποχής με τις τελευταίες προεδρικές να αγγίζει το 20%.

-Στον δεύτερο γύρο είδαμε κόμματα να τοποθε-

Φάρος του τι πρέπει να κάνουμε για το μέλλον είναι τα 3 Α. Αξιοπρέπεια, Αξιοπιστία και Αξιοκρατία. Αν τα εφαρμόσουμε στην καθημερινή μας ζωή, πιστεύω ότι ως κοινωνία έχουμε τεράστιο μέλλον.

τούνται με τρόπο που να ευνοούν την αποχή, με την ψήφο στον «κανένα». Παρόλο που συγκεκριμένοι πολιτικοί χώροι είναι αναδείξει το Λευκό ως τον προτεινόμενο τρόπο συμπεριφοράς, το εκλογικό σώμα αρνήθηκε να τους ακολουθήσει. Ουσιαστικά αναδεικνύει την απαξίωση του πολιτικού συστήματος, η οποία αναδεικνύεται και από την άρνηση στον πρώτο γύρο να ακολουθήσουν τις κομματικές επιταγές σε μια σειρά από πολιτικούς χώρους. Ακόμα και στην περίπτωση του ΔΗΣΥ που είχε μια τεράστια συσπείρωση, η ανάγνωση που έκανα βλέπω ότι είναι αποτέλεσμα συγκυρίας παρά κομματικής πειθαρχίας.

-Αυτό συμβαίνει διότι τα κόμματα δεν αφοιγρόζονται τα ανάγκες των ψηφοφόρων τους. Αυτό που αποτυπώνεται σε αυτή την αποχή είναι ουσιαστικά η έλλειψη εμπιστοσύνης στους θεσμούς της κυπριακής κοινωνίας. Έχουμε μια κατάρρευση αν θέλετε του κοινωνικού ιστού, η οποία αποτυπώνεται μέσω της έλλειψης εμπιστοσύνης πρώτον προς το πολιτικό σύστημα, δεύτερον της έλλειψης εμπιστοσύνης προς το οικονομικό - τραπεζικό σύστημα και τρίτον η έλλειψη εμπιστοσύνης στον παραδοσιακό τρόπο διακυβέρνησης των αναγκών του κάθε πολίτη και κάθε νοικοκυριού. Παραδοσιακά ο τρόπος που δούλευε από τη δεκαετία του '60 το πολιτικό μας σύστημα ήταν μέσω της μεσετείας.

-Του ρουσφετιού. Ναι. Ουσιαστικά τούτο ανακυκλώνει έναν τρόπο συμπεριφοράς που είχε δημιουργηθεί μέσα από αιώνες παράδοσης της ορθοδοξίας, της μεσετείας των γιών προς το θείο, αλλά και μέσα από την παράδοση της Τουρκοκρατίας και της μονετίας νέας κοινωνίας της ανεξαρτησίας μέσα από τους κομματικούς χώρους, τους τοπικούς ηγέτες, οι οποίοι ως μεσετεία προς την εξουσία διακυβερνούσαν τις ανάγκες του εκλογικού σώματος. Είχαμε μια κατάρρευση του συστήματος σε όλες τις οριζόντιες του. Όσον αφορά το οικονομικό κομμάτι, λόγω της οικονομικής κρίσης, ο παραδοσιακός τρόπος αποκατάστασης των νέων μέσω του βουλευτή, του τοπικού ηγέτη έχει πλέον εκλείψει λόγω της οικονομικής κρίσης, γι' αυτό και ο κόσμος απορρίπτει πλέον μαζικά αυτή την πελατειακή οξεία.

-Την απορρίπτει διότι δεν μπορεί πια να τον εξυπηρετήσει, όχι ως θέμα αρχής. Συμφωνώ. Δεν έχουμε αυτή τη στιγμή πολιτική και οικονομική κρίση, αλλά κοινωνική και αν δεν καταφέρουμε να αλλάξουμε τις νοοτροπίες που υπάρχουν σε επίπεδο ατόμων, η κυπριακή κοινωνία δεν έχει μέλλον. Η κυπριακή κοινωνία αυτή τη στιγμή χρειάζεται κοινωνική

ΦΩΤΟ: Γ. ΝΗΣΙΩΤΗΣ

Πρέπει ν' αλλάξουμε εμείς για να αλλάξουν οι πολιτικοί

-Ο πόλεμος για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος πηγάει από την έλλειψη αξιοπιστίας. Βεβαίως. Αν είχαμε αξιοπιστία είχατε την εντύπωση ότι θα υπήρχαν αυτές οι φήμες; Ρωτώ διότι δεν ξέρω, ήπιως κάποιες από αυτές τις φήμες έχουν κάποια βάση. Η έλλειψη αξιοπιστίας δημιουργεί αυτή την άσχημη εικόνα γι' αυτό ιεραρχώ την αξιοπιστία μέσα στα 3 Α που είναι καθοριστικά στο να γίνουμε μια σωστή κοινωνία και ένα σωστό κράτος που θα σέβονται οι εταίροι του.

-Τώρα όμως τι κάνουμε; Αν θέλεις προσπαθούμε να ξεκινήσουμε από το βασικό, να αλλάξουμε εμείς οι ίδιοι.

-Βλέπεις τον Κύπριο να αλλάζει; Όχι της ηλικίας μου, βλέπω εναλλακτικούς τρόπους συμπεριφοράς των νέων. Ο διάσημος Ισπανός κοινωνιολόγος Καστέλ, ο οποίος διδάσκει στο London School of Economics μέσα από τις

εργασίες του έχει αναδείξει ότι η λύση στα σημερινά αδιέξοδα της Ευρώπης επέρχεται μέσα από μια επανάσταση όσον αφορά την ικανότητά μας να αλλάξουμε ως άτομα. Επιδείκνυται ότι η κρίση που περνάμε δεν είναι οικονομική, είναι βαθιά κοινωνική και αφορά τον καθένα μας σε προσωπικό επίπεδο. Αν θα αλλάξουμε την κοινωνία, την κοινωνία, αν θα έχουμε έναν καλύτερο κόσμο είναι βαθιά εσωτερικό θέμα, είναι θέμα αλλαγής της συμπεριφοράς του καθενός μας. Εμείς θα αλλάξουμε τους πολιτικούς διότι εμείς τους ψηφίζουμε. Οι πολιτικοί είναι όπως τον καθρέφτη, ανταποκρίνονται στο τι τους δείχνεις, είναι ο εαυτός μας, γι' αυτό είναι άδικο να τους κατηγορούμε διότι εκφράζουν αυτό που λέμε και πράττουμε κατ' ιδίαν. Γι' αυτό πρέπει να αλλάξουμε εμείς για να αλλάξουν οι πολιτικοί.

αλλαγή. Μπορεί να επέλθει μόνο μέσα από τον καθένα μας ξεχωριστά. Αν δεν αλλάξουμε από τη μεσετεία, αν δεν μπορούμε να γίνουμε δημοκρατικοί, αν δεν μπορούμε να πάρουμε την τύχη μας στα χέρια μας και να μην περιμένουμε από οποιονδήποτε τρίτο είτε είναι ΕΕ είτε κοινοτική είτε την οικογένεια να μας αποκαταστήσει, αλλά να πάρουμε την τύχη στα χέρια μας, δεν έχουμε μέλλον.

-Ο κυπριακός λαός μετά το '74 πήρε την τύχη στα χέρια του, τι έγινε στην πορεία και φτάσαμε στο σήμερα; Έχουμε αποκαταστήσει, έχουμε αφαιρέσει την αφέλεια μας. Επιζητούμε μέσω της μεσετείας είτε του κράτους είτε του κόμματος είτε του τραπεζίτη να ζήσουμε μια άνετη ζωή. Πάνω όλα αυτά έχουν οδηγηθεί σε αδιέξοδο, γι' αυτό χρειαζόμαστε ένα νέο μοντέλο κοινωνίας, το οποίο να προωθεί την ανεξαρτητοποίηση αλλά και τη δημιουργικότητα και τη δυναμικότητα. Η αλλαγή όμως δεν μπορεί να επέλθει από πάνω, αλλά από κάτω. Γι' αυτό ως γονείς πρέπει πρώτα να ανεξαρτητοποιήσουμε τα παιδιά μας, να τους δώσουμε την ευκαιρία να βγουν στην κοινωνία να πολεμήσουν, να γίνουν δημιουργικοί και να φύγει αυτό το δίκτυο που απλώνουμε καμιά φορά και μέχρι τα 30 των παιδιών μας για να τα προστατεύσουμε.

-Τι χρειάζεται άμεσα η κοινωνία μας; Να σταματήσει να αιμορραγεί. Αυτή τη στιγμή η μεγαλύτερη

αιμορραγία της κυπριακής κοινωνίας είναι η ανεργία των νέων που φτάνει στο 27% και αν δεν θέσουμε ένα τέρμα, θα πεθάνει η κυπριακή κοινωνία από αιμορραγία του πιο μεγάλου της καλού που είναι οι νέοι. Το 31% της κοινωνίας μας είναι απόφοιτοι πανεπιστημίου, πάνω από 50% των νέων σπουδάζουν. Το να μορφωθεί σήμερα ένα παιδί σημαίνει ένα κόστος 300 - 500 χιλιάδες ευρώ. Κανείς δεν το έχει μετρήσει, μιλούμε για ένα τεράστιο ποσό και καθόμαστε όπως τους βλάκες και βλέπουμε αυτό τον πλούτο να εξάγεται στο εξωτερικό, την στιγμή που θα έπρεπε να τους κρατήσουμε στον τόπο μας διότι είναι μια τεράστια οικονομική και κοινωνική επένδυση. Αν δεν αξιοποιήσουμε τους νέους έχουμε τελειώσει ως κοινωνία.

-Όλοι συμφωνούν με αυτό που λέτε, αλλά ούτε η Ευρώπη κατάφερε να αντιμετωπίσει αυτό το πρόβλημα. Θα πω ένα πρόσφατο παράδειγμα: η εργοδότηση άνεργων πτυχιούχων στις εκλογές. Με τον ίδιο τρόπο θα μπορούσαν να δημιουργηθούν πάρα πολλές άλλες ευκαιρίες. Να αναφέρω και ένα δεύτερο παράδειγμα, η πρωτοβουλία των Οικολόγων να φυτέψουν δέντρα χρησιμοποιώντας άνεργους επιστήμονες. Δεν είναι μια μεγάλη πράξη που θα φέρει επιτυχία, είναι πολλές μικρές και θα φέρουν το τεράστιο αποτέλεσμα ώστε να σταματήσουμε να αιμορραγούμε.

Οι κανόνες στατιστικής δεν πρέπει να γίνουν υποχείριο εντυπωσιασμού

-Ο κόσμος έλασε την εμπιστοσύνη του στις έρευνες κοινής γνώμης. Αντίθετα, οι δημοσκοπήσεις που είναι γίνει πριν από την εκλογική αναμέτρηση ήταν πάρα πολύ κοντά στο τελικό αποτέλεσμα. Στην περίπτωση των δημοσκοπήσεων εξόδου είχαμε μια μαζική αποτυχία, που τις έκαναν συγκεκριμένα Μέσα Ενήμερωσης και συγκεκριμένες εταιρείες.

-Φταίει οι συγκεκριμένες εταιρείες. Είναι πάρα πολύ γρήγορα για να ριζώσουμε το φταίξιμο σε κάποια συγκεκριμένη εταιρεία, είναι μαζική η αποτυχία των δημοσκοπήσεων εξόδου, ως εκ τούτου σίγουρα κάτι πήγε στραβά.

-Συγκεκριμένοι πολιτικοί παραδέχτηκαν ότι ζήτησαν από τους ψηφοφόρους τους να δηλώσουν ότι ψήφισαν άλλον υποψήφιο. Δεν μπορού να δεχτώ ότι το αποτέλεσμα οφείλεται σε αυτό. Υπάρχει μια σειρά από αντικειμενικούς παράγοντες, οι οποίοι καθορίζουν το κατά πόσο μια εργασία γίνεται σωστά ή όχι. Όμως η τελική κρίση για το τι πήγε στραβά θα επέλθει από μια συζήτηση που θα γίνει με τις συγκεκριμένες εταιρείες, κατά πόσο ακολουθήσαν τους κανό-

νες που έπρεπε. **-Ποιοι κανόνες έπρεπε να ακολουθηθούν;** Πρέπει να έχεις εταιρείες με εμπειρία και με σωστό στελέχωση, όχι μόνο της διευθυντικής ομάδας, αλλά και των ατόμων που είναι έξω από τα εκλογικά κέντρα και παρακολουθήσει της εργασίας κατά την ημέρα. Αυτό προϋποθέτει ότι πρέπει να υπάρχουν αρκετά λεφτά που να επιτρέψουν στις εταιρείες να λειτουργήσουν ορθολογικά και να έχουν αρκετή επίβλεψη για να αποφύγουν προβλήματα όπως αυτό που ανέφερες με την παραδοχή σεξ εξόδου.

-Κάποιοι πολιτές παραδέχτηκαν ότι ψήφισαν σε τρεις διαφορετικούς τόπους. Συγκεκριμένοι λόγοι οδήγησαν σε αυτό το φαινόμενο. Μια από τις βασικές αρχές της σωστής δημοσκοπ-

σης εξόδου είναι όχι μόνο η τυχαία επιλογή των εκλογικών κέντρων αλλά και η στρωματοποίηση των εκλογικών κέντρων, όχι μόνο κατά γεωγραφική περιοχή αλλά και κατά ιδεολογική κλίση. Για να το πετύχεις πρέπει να μελετήσεις τι είχε συμβεί σε προηγούμενες εκλογές. Πιστεύω ότι αν οι ερευνητές στέκονταν έξω από συγκεκριμένο εκλογικό κέντρο, θα γινόταν πιο σωστή στρωματοποίηση, ως εκ τούτου δεν θα υπήρχε και η ανάγκη ζυγίσματος, η οποία δημιουργεί τεράστιες στρεβλώσεις και θα αποφεύγαμε το φαινόμενο να ψηφίζει κάποιος τρεις φορές. Δεύτερο σημείο, θα πρέπει να παίρνετε τον 100ν που εξέρχεται από το συγκεκριμένο κέντρο και όχι όποιον σου πει ότι θέλει να ψηφίσει. Το τελευταίο και πιο σημαντικό είναι ότι δεν αφήνεις τον ερευνητή να γεμίσει το ερωτηματολόγιο, πρέπει να γεμίσει από τον ερωτηθέντα και να το ρίχνει ο ίδιος σε μια κλειστή κάλπη που δεν θα παρείχε τη δυνατότητα στον ερευνητή να κάνει οποιονδήποτε παρεμβολή πάνω στα ερωτηματολόγια. Δεν ξέρω ποιος από τις εταιρείες ακολούθησαν όλους αυτούς τους κανόνες. Αυτή είναι μια δοκιμασμένη μεθοδολογία και αν την ακολουθήσεις, δεν μπορεί κανένας πολιτικός να κάνει παρεμβολές και να δημιουργεί τις εντυπώσεις που είχαμε.

ΥΠΗΡΞΑΝ ΤΕΡΑΣΤΙΕΣ ΥΠΕΡΒΟΛΕΣ

-Ο πολιτικός μπορεί επηρεάσει τους ψηφοφόρους του στο τι να δηλώσουν. Η στατιστική είναι αδιούρη, μπορεί να το κάνει ο ένας στους χίλιους, δεν μπορούν να το κάνουν όλοι, γι' αυτό υπάρχει το στατιστικό λάθος. Όμως για να είμαστε δίκαιοι πρέπει να το πούμε ότι υπήρχαν και τεράστιες υπερβολές στις δημοσκοπήσεις εξόδου. Το γεγονός ότι κάποιος ισχυρίζεται ότι θα έκαναν 6 ή 10 χιλιάδες ερωτηματολόγια, είναι εντελώς λανθασμένο, διότι βάσει τεράστια πίεση στις εταιρείες δημοσκοπήσεων. Αντί να δώσουν μεγάλη σημασία στους ελέγχους, επικεντρώνονται στο να διεκπεραιώσουν μαζικά πολλά ερωτηματολόγια. Γι' αυτό οι κανόνες στατιστικής δεν πρέπει να γίνουν υποχείριο εντυπωσιασμού οποιουδήποτε ΜΜΕ, το οποίο δυστυχώς είδαμε να γίνεται στις πρόσφατες εκλογές.

-Τα δεδομένα που είχαν έδειξαν τα ποσοστά κάποιων κομμάτων πάρα πολύ αυξημένα ή μειωμένα, δεν έπρεπε να καταλάβουν πως κάτι δεν πήγαινε καλά και να αλλάξουν; Όταν παίρνεις τα αποτελέσματα και έχεις μπροστά σου κάποια λεπτά για να μπορέσεις να κάνεις μια πρόβλεψη, το τελευταίο πράγμα που μπορεί να κάνεις είναι να αρχίσεις να αμφισβητείς την αξιοπιστία των αριθμών. Γι' αυτό ισχύει αυτό που λέμε για τις έρευνες. «Αν βάλεις σκοπιότητα θα βγάλεις σκοπιότητα». Ήταν φτωχή η ποιότητα των δεδομένων γι' αυτό και το αποτέλεσμα.

Με πάθος και φρέσκιες σκέψεις μπορεί να υπάρξει επιτυχία

-Τι λέτε στους πελάτες σας που κινδυνολογούν με πτώχευση; Ασכולούμεστε πάρα πολύ με μικρομεσαίες επιχειρήσεις που έχουν πληγεί περισσότερο. Από μια 100 έρευνες βιωσιμότητας που κάνουμε για συγκεκριμένους πελάτες, μπορεί πάνω από τους μισούς, να τους προτείνουμε να μην προχωρήσουν στα έργα που θέλουν να κάνουν. Η λύση δεν είναι να προσπαθείς να διορθώσεις μια άσχημη κατάσταση, αλλά να γίνει μια σωστή αποτίμηση της αγοράς πριν προχωρήσεις. Όταν μιλούμε για εταιρείες με ρίζες είμαστε πάρα πολύ ευαίσθητοι, διότι να πετάξεις την παράδοση μιας εταιρείας είναι σαν να πετάς την κουλτούρα μας.

-Μέσα από όλο το μαύρο σενάριο υπάρχουν και κάποιες ηλιαχτίδες ελπίδας; Ναι, το παράδειγμα ενός νεαρού κάτω των 30 που ήταν για χρόνια άνεργος, είχε ένα πάθος με τα μανιτάρια, αποφάσισε τον περασμένο Νοέμβριο να πάρει την τύχη του στα χέρια του. Πήρε ένα αμαξάκι, έφτιαξε την πιο καταπληκτική μανιταρόσουπα, πήγαινε στην Πλατεία της Φανερωμένης, για τρεις συνεχόμενες βδομάδες και την ξεπουλούσε κάθε βράδυ. Τον ανακάλυψε μια γνωστή επιχειρηματίας εστιατορίων και τον έχει εργοδοτήσει για να τις ετοιμάζει σούπες. Αυτό είναι ένα κλασικό παράδειγμα ότι υπάρχει ελπίδα. Αντί αυτού ο νέος να καταφέρει στο σύστημα της μεσετείας, πήρε την τύχη του στα χέρια του, χρησιμοποιήσει το πάθος και την καινοτομία. Η καινοτομία δεν είναι κατ' ανάγκη τεχνολογία, είναι φρέσκια σκέψη.

-Αν έχεις πάθος και φρέσκια σκέψη μπορείς να πετύχεις και στις άσχημες οικονομικές συνθήκες. **-Μελετώντας την κυπριακή αγορά ποια είναι τα νέα δεδομένα;** Έχουμε μια πάρα πολύ ρευστή κατάσταση αυτή τη στιγμή, αποτέλεσμα της αναβολής των διαρθρωτικών αλλαγών που έπρεπε να είχαν επέλθει στην κυπριακή οικονομία εδώ και χρόνια. Υπάρχουν πάρα πολλές στρεβλώσεις, οι οποίες πρέπει να διορθωθούν. Δυστυχώς αντί να διορθωθούν ορθολογικά και σιγά-σιγά, έπρεπε να επέλθει μια οικονομική κρίση για να επιβάλει

τη διάρθρωση όλων αυτών των στρεβλώσεων. Αυτό σημαίνει ότι έχουμε μια πολύ ρευστή κατάσταση και μεγάλες μεταποσώσεις. Το χειρότερο αποτέλεσμα είναι ότι εταιρείες με πολύ μεγάλη παράδοση, μικρομεσαίες επιχειρήσεις και πάρα πολλοί επιχειρηματίες έχουν φτάσει σε αδιέξοδα και θα αναγκαστούν πάρα πολλοί να τερματίσουν τη λειτουργία των εταιρειών τους. Αυτό έχει τεράστιες και πολλαπλές επιπτώσεις σε όλη την οικονομία. Δυστυχώς το μεγαλύτερο τίμημα που πληρώνουμε είναι την απώλεια της αξιοπρέπειας, όμως υπάρχουν κάποιες ηλιαχτίδες ελπίδας. Στη μεγάλη εικόνα υπάρχει το θέμα του φυσικού αερίου, αλλά εγώ δεν το κυριαρχώ ως το πιο σημαντικό. Για μένα όπως και στην κοινωνική και στην οικονομική ζωή, η αλλαγή πρέπει να επέλθει μέσα από τους νέους. Η υγεία της οικονομίας μας πρέπει να στηριχτεί κατά κύριο λόγο στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Πρέπει να προσφέρουμε ευκαιρίες στους νέους να δραστηριοποιηθούν, να γίνουν δυναμικοί, καινοτόμοι, να γίνουν αυτοεργοδοτούμενοι.

-Σε μια τόσο κρίσιμη εποχή; Ναι, διότι όταν έχεις λεμόνια κάνεις λεμονάδα και όταν έχεις μια κρίση προσαρμόζεσαι σε δουλειές που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της οικονομίας και της κοινωνίας στο σύστημα της μεσετείας, πήρε την τύχη του στα χέρια του, χρησιμοποιήσει το πάθος και την καινοτομία. Η καινοτομία δεν είναι κατ' ανάγκη τεχνολογία, είναι φρέσκια σκέψη.

-Η κυπριακή του μνημονίου θα αλλάξει κάποια δεδομένα; Η μεγαλύτερη συνηγορία της υπογραφή του μνημονίου είναι από πλευράς ψυχολογίας και στα θέματα ρευστότητας που αυτή τη στιγμή είναι ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα αγοράς. Ξίγουμε στους τομείς της ρευστότητας και της ψυχολογίας πιστεύω ότι η υπογραφή του μνημονίου θα ενεργήσει θετικά.